

За организацията на езиковото обучение в немските висши училища

Зоя Т. Димитрова

On the Organization of Language Learning in German Higher Educational Institutions:

The present paper has been inspired by the new challenges facing university language education in the context of the European Language Policy and Strategy for multilingual competence. It is also a part of the work of its author on a research project titled "Research on the Prerequisites and Perspectives for Opening an International Language Centre at "Angel Kanchev" University of Ruse" initiated and supported by the European Studies Department at the same university. As a result of preliminary research on the basis of literary sources the author traces the socio-political prerequisites for the foundation of language centers at the German higher educational institutions after the Second World War, examines the fast developing processes of creating language centers and the active role of their branch unification „Arbeitskreis der Sprachenzentren, Sprachlehrinstitute und Fremdspracheninstitute“ (AKS) for the strengthening and development of language centers aimed at the improvement of theory and practice in teaching and learning languages i.e. achieving more effective language education.

Key words: education reform, language laboratory, language center, AKS, UNlcert, Cercels.

Въведение

Настоящото изложение е инспирирано от новите предизвикателства пред които е поставено университетското езиково обучение в контекста на европейската езикова политика и европейската стратегия за многоезичие на гражданите на Европа и представлява част от моята работа по проекта „Проучване на предпоставките и перспективите за изграждане на Международен езиков център при Русенски университет „Ангел Кънчев“, инициран от екип на катедра „Европеистика“. Въз основа на проведено проучване на литературни източници и публикувани в интернет материали са представени обществено-политическите предпоставки за изграждане на езикови центрове в германските висши училища след втората световна война, бързото разгръщане на процеса на създаване на езикови центрове и активната роля на тяхното отраслово обединение „Arbeitskreis der Sprachenzentren, Sprachlehrinstitute und Fremdspracheninstitute“ (AKS) за укрепване и развитие на езиковите центрове, за усъвършенстване на теорията и практиката на преподаване и изучаване на езици, а с това и за постигане на ефективно езиково обучение.

Изложение

Изграждането на самостоятелни звена за осъществяване на чуждоезиковото обучение в институционалните структури на немските висши училища е свързано с радикалните реформи в образованието на Федералната република, предприети през 60 -те и 70- години на изминалия век.

Наред с императивите на научно-техническия прогрес съществена роля за разгръщането на този процес на реформиране изиграва съперничеството между Запада и Изтока в условията на студената война.

Шокът от изстрелването на първия съветски спътник на земята на 4 октомври 1957 година разтърсва дълбоко Съединените Американски щати и страните от Западна Европа. Това технологично постижение поставя под въпрос увереността в превъзходството на Запада. Трескавите анализи установяват, че причините за „изоставането“ на западния свят се коренят преди всичко в съществуващите образователните системи, които изключват голяма част от населението от участие в обществения прогрес.

В тази връзка тогавашният президент на Съединените Щати Айзенхауер заявява, че образователната политика има много по-голямо значение от производството на ракети и стартира програма за подпомагане на мерки за реформиране на образованието. В рамките на тази програма за период от четири

години в американската образователната система влизат 1,6 милиарда долара допълнителни средства от федералния бюджет. Тези средства се използват за предоставяне на 20000 стипендии за образование, за подпомагане обучението на учители и за изграждане на нови училища, като по този начин вниманието се насочва към усвояването на един допълнителен човешки ресурс, какъвто представявали онези обществени слоеве, които до тогавашния момент са нямали респ. са имали само ограничени възможности за образование. (В този период се въвежда също предучилищната подготовка и се предоставят училищни автобуси). На всички нива на образователната система се преосмисля не само обучението по природонаучните дисциплини. Програмата на Айзенхауер включва също подпомагане на хуманитарните дисциплини, в това число и на езиковедските.

В Германия проведените през 1960 година статистически изследвания установяват, че само 8% от младежите завършват училище с матура и продължават образованието си във висши училища. При това в тези 8% почти отсъстват представители на женския пол. Тези данни потвърждават необходимостта от образователна експанзия и реформи в образователната система, тема, която с публикуването на книгата на Георг Пихт „Немската образователна катастрофа“ през 1964 год. става обект на широка публицистична и политическа дискусия. В хода на тази дискусия в Германия се разгръща активна законодателна и практическа дейност за реформиране на образователния сектор. Реформите стартират с ниските училищни нива и уеднаквяването на училищните системи на федералните провинции. Изграждането на висши учебни заведения се постулира като съвместна задача на държавата и провинциите и се създават нови висши училища (напр. Рурския университет Бохум, Университета Билефелд, университетите Аугсбург, Расау, Бамберг в Бавария). Предприемат се мерки (в това число отменяне на таксите за обучение) за осигуряване на широк достъп до университетско образование на всички слоеве от населението и за увеличаване на дела на жените.

Независимо от желанието на Германия да преодолее последвалата след втората световна война изолация и да възвърне своята роля на международната сцена - желание, чието осъществяване предполага ползването на чужди езици – през петдесетте и шестдесетте години в немското образование не се обръща особено внимание на чуждоезиковото обучение. В немските висши училища практическото обучение по чужни езици през този период се провежда от филолозите и е принудено да се примирява с тяхното пренебрежително отношение.

С бума на техническите медии обаче и налагането на модерната за онова време концепция за развиване на комуникативна компетентност в отделни университети по примера на Съединените щати започва изграждането на самостоятелни езикови лаборатории със собствен персонал, в които се провежда практическото чуждоезиково обучение на студентите от всички факултети. Тук като примери могат да се посочат езиковата лаборатория на университета Бохум, разкрита през 1966 год., езиковата лаборатория на университета Гьотинген, основана през 1967год., езиковите лаборатории на университетите Марбург и Ерланген – Нюрнберг, разкрити през 1969 год.

Успоредно с това развитие ролята на чуждите езици все по-често се тематизира от немските медии в рамките на всеобщата дискусия за образованието и чуждоезиковото обучение влиза в полезрението на академичната общност, а в края на шейсетте, когато Научният съвет към германското правителство публикува своите препоръки за структурна организация в академичната сфера след 1970, в тях намира място и предложението, във висшите училища да се предвидят структурни звена, които да осъществяват чуждоезиковото обучение на студентите от всички факултети. Така в началото на седемдесетте години стартира процеса на реорганизация на чуждоезиковото обучение в академичната сфера и изграждането

на езикови центрове в немските висши училища, процес, които поради своята интензивност, основателят и настоящ ръководител на езиковия център на университета Виадрина във Франкфурт на Одер Томас Фогел образно нарича „движение езикови центрове“[3].

Веднага след публикуването на препоръките на научния съвет университетът Бохум от свое име и от името на други университети прокламира на национално ниво идеята за създаване на браншови съюз, който да представлява интересите на езиковите центрове на национално ниво. Идеята намира отклик, конституира се работна група, която извършва подготовката за официалното регистриране на съюза под името „Arbeitskreis der Sprachenzentren, Sprachlehrinstitute und Fremdspracheninstitute“ (AKS), (Работен кръг на езиковите центрове, на институтите за преподаване на езици и институтите за чужди езици). Първите членове на съюза са висши училища, в които съществуват езикови лаборатории или се планира изграждането на езикови центрове.

Като своя приоритетна задача AKS вижда подобряването и научното обосноваване на чуждоезиковото обучение във висшите училища. През първите години на неговото съществуване обаче доминират задачи в сферата на образователната политика, тъй като институциализирането на езиковото обучение се разглежда като предпоставка, която трасира пътя към едно научно обосновано преподаване на езици и едно професионално, практически ориентирано обучение на преподаватели по чужди езици. В съзвучие с препоръките на научния съвет на германското правителство AKS активно съдейства при изграждането на езикови центрове като същевременно подпомага разширяването и сътрудничеството на вече съществуващите центрове. Едва в края на седемдесетте години в дейностите на AKS на преден план излизат практически и теоретични въпроси на преподаването и изучаването на чужди езици и въпроси, свързани с общото и специализираното езиково обучение на студенти от нефилологически специалности.

Към края на осемдесетте години, т.е. далеч преди публикуването на Европейската езикова рамка през 2001 год., сред немските езикови центрове, обединени в AKS, започва да се дискутира потребността от сертифициране на постиженията на студентите в чуждоезиковото обучение и то по начин, който ще предоставя на работодателите на националния и на международния пазар на труда ясна представа за чуждоезиковите комуникативни компетенции на абсолвентите на висшите училища. За задоволяването на тази потребност AKS започва разработване на единна система за сертифициране на придобитите във висшите учебни заведения комуникативни компетенции, назована UNlcert. За разлика от другите, добили популярност системи за сертифициране на езикови компетенции, при които процедурата е насочена към изпита, т.е. разработен е изпит и обучението се ориентира спрямо формата на този конкретен изпит, сертификационната система UNlcert е насочена към обучението. Това означава, че се разработва цялостна целенасочена, съобразена със спецификата на университетското езиково обучение и нивата на Европейската езикова рамка учебна програма, която се акредитира от комисията на UNlcert. Преминалият успешно курса на обучение по тази програма се „награждава“ със сертификата за съответната степен на владеене на дадения език. След период от пет години програмите подлежат на реакредитиране.

По същество тази процедура е идентична с процедурата за разкриване на нови специалности във висшите учебни заведения. Първоначално по системата UNlcert сертифицирането започва на ниво B1 по Европейската езикова рамка и включва сертификати UNlcert I, UNlcert II, UNlcert III и UNlcert IV, които удостоверяват съответно нивата B1, B2, C1 и C2. Практиката показва обаче, че има потребност от включването на подготвителна степен преди UNlcert I.

Системата UNlcert постепенно се утвърждава и придобива признание не само в Германия, а и в чужбина. Днес предлагането на сертификати UNlcert за повечето

езикови центрове е също въпрос на престиж, тъй като комисията на UNICert все по-често се възприема като агенция за оценка на качеството. С въвеждането на UNICert немските университетски езикови центрове не преустановяват сертифицирането на комуникативните компетенции на своите студенти и потребители и по други международно признати сертификационни системи. Като структури, предлагащи образователни услуги, за тях богатият асортимент не е без значение.

Успоредно с работата по проекта UNICert, който се отчита като успешно приключило начинание, AKS инициира създаването на съюз на езиковите центрове на европейско ниво съвместно със съответстващия му в Англия съюз на подобни на немските езикови центрове институции. Тази инициатива също се радва на успех. Европейският съюз на езиковите центрове, носещ името CercleS, се основава през 1991 год. във Флоренция. През следващата година неговите основатели се срещат в университета в Страсбург, където разработват и приемат статута на съюза, който е валиден и до днес. Така езиковите центрове си създават не само мрежа за обмен на информация и опит, а също и инструмент за активно участие и повлияване на европейската езикова политика. През 2009 год., петнадесет години след своето конституиране, в CercleS членуват вече 300 езикови центрове от 22 страни и той развива активна дейност в тясно сътрудничество със Съвета на Европа.

Заключение

Днес, в контекста на Болонския процес и стратегията на европейската езикова политика за многоезичие на европейските граждани, немските университетски центрове и представителството на техните интереси AKS са изправени пред нови предизвикателства. По повод на своя четиридесети юбилей, отбелязан 2010 год., АК декларира, че ще продължава да работи за укрепването на мрежата на езиковите центрове на регионално, национално и наднационално ниво. Целта на това укрепване е чрез съвместни усилия да се постигне утвърждаването на европейската езикова политика и особено стратегията за многоезичие и да се ускори процесът на обмяната на опит при разработване на стандарти за осигуряване на качествено и ефективно езиково обучение във висшето образование.

Литература

[1] Friedeburg, L. Bildungsreform in Deutschland. Geschichte und gesellschaftlicher Widerspruch. Suhrkamp, Frankfurt/Main, 1989.

[2] Picht, G. Die deutsche Bildungskatastrophe. Analyse und Dokumentation. Freiburg i. Br, 1964.

[3] Vogel, Th. Abschied und Willkommen. AKS-Newsletter, Nr.1, Oktober 2008 (www.aks-web.de)

[4] www.aks-web.de

[5] www.cercles.org

[6] www.hochschulkompass.de

[7] www.unicert-online.de

За контакти:

Гл. ас. Зоя Т. Димитрова, Катедра „Европеистика“, Русенски университет „Ангел Кънчев“, тел.: 082-888 811, e/mail: ztdorova@uni/ruse.bg